

PEDAGOGISCH BELEIDSPLAN 0-4 jaar

“Om zichzelf te ontwikkelen, hebben kinderen ruimte én structuur nodig. In zo’n veilige omgeving voelen zij zich uitgenodigd om vooral zelf te ervaren, te bewegen en te onderzoeken. Spelenderwijs verkennen zij hun mogelijkheden en leren zij ook de grenzen van een ander te respecteren. Een kind dat zich ontplooit, voelt zich thuis in de wereld.”

(Kindbeeld, Junis Kinderopvang 2017)

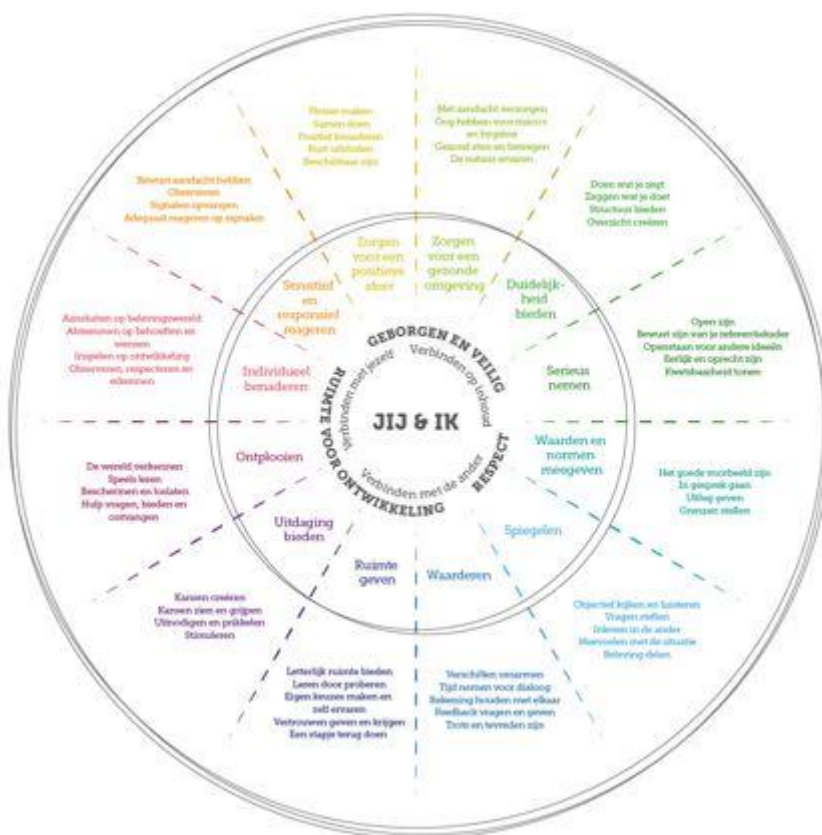
PEDAGOGISCH BELEIDSPLAN 0-4 jaar	1
1. Onze pedagogische visie	4
1.1 <i>Verbinden met jezelf, de ander en de wereld</i>	4
1.2 <i>De Kernwaarden</i>	5
1.2.1 Geborgen en veilig	5
1.2.2 Respect	5
1.2.3 Ruimte voor ontwikkeling	6
2. Ontwikkelingsgericht werken	6
2.1 <i>Ontwikkelingsgericht werken met ZoZien</i>	6
2.2 <i>Motorische- en zintuiglijke ontwikkeling</i>	6
2.3 <i>Cognitieve ontwikkeling</i>	7
2.4 <i>Taal- en communicatieve ontwikkeling</i>	7
2.5 <i>Sociaal- emotionele ontwikkeling</i>	7
3. In de groep	7
3.1 <i>Het kennismakingsgesprek</i>	7
3.2 <i>Kennismaken en wennen</i>	7
3.2.1 Wennen bij het starten van de opvang in het kindcentrum	8
3.2.2 Wennen in een VE-groep	8
3.2.3 Wennen bij overgang naar een andere groep.	8
3.3 <i>Mentorschap</i>	8
3.4 <i>Dagritme</i>	9
3.5 <i>Hoe wij omgaan met baby's</i>	9
3.5.1 Samen spelen en eten	10
4. Op de locatie	10
4.1 <i>Vaste stamgroep en medewerkers</i>	10
4.1.1 Samenvoegen van groepen	11
4.2 <i>Incidentele opvang</i>	11
4.3 <i>Het team</i>	11
4.3.1 Stagiaires	12
4.3.2 Vrijwilligers	12
4.4 <i>Gebouw en ruimten</i>	12
4.5 <i>Kindercentrumbreed werken</i>	13
4.6 <i>Eten en drinken</i>	13
4.7 <i>Uitstapjes</i>	14
4.8 <i>Feesten</i>	14
4.9 <i>(Sociale) media</i>	14
5. Samenwerking	14
6. Stimuleren van ontwikkeling	15
6.1 <i>Seksuele ontwikkeling</i>	15
6.2 <i>Natuurbeleving</i>	16
6.3 <i>Voorlezen</i>	16
6.4 <i>Kinderparticipatie</i>	16

6.5. Zelfstandigheid en eigenaarschap -----	16
7. Volgen van ontwikkeling -----	16
7.1. Observeren van welbevinden en ontwikkeling-----	17
7.2. Doorgaande ontwikkellijn -----	17
7.3. Zorgen om de ontwikkeling-----	17
8. Voorschoolse educatie groepen -----	17
8.1. Route van -verwijzingen-----	17
8.2. Ontwikkelingsstimulering-----	17
8.3 Bewust werken aan ontwikkelstap-----	18
8.4 Taal- en spraakontwikkeling-----	19
8.5. Volgsysteem-----	19
8.6. Overdracht-----	19
8.7. Ouderbetrokkenheid-----	19
8.7.1 Ondersteuning van ouders -----	20
9 Acties op basis van het pedagogisch beleidsplan -----	20
Bijlage 1. Werkwijze pedagogische coaching (VE)-----	21
1. Pedagogisch (VE) coaching -----	21
1.1. Pedagogische doelen -----	21
2. Coachingsvormen-----	22
3. Coaching en samenwerking met zorginstanties -----	23
Bijlage 1a. Berekening coachingsuren per locatie -----	24

1. Onze pedagogische visie

In dit pedagogisch beleidsplan is alles te vinden over onze pedagogische visie en de dagelijkse gang van zaken. Het laat zien wat Junis Kinderopvang bijzonder maakt, hoe wij ervoor zorgen dat kinderen zich bij ons thuis en veilig voelen, in de groep en bij hun vriendjes, en hoe we hun een rijke leeromgeving aanbieden om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling.

Aan de basis van al ons handelen ligt onze eigen pedagogische visie. Een visie die ons pedagogisch beleid kort en krachtig weergeeft in de vorm van een cirkel. De pedagogische cirkel biedt medewerkers een kader waarbinnen zij zelf kritisch kunnen kijken en afwegen wat een kind nodig heeft, hoe de situatie is en welke waarden op een specifiek moment het meest richting geven. Deze pedagogische cirkel daagt ons uit om steeds weer met elkaar de dialoog aan te gaan, elkaar kritische vragen te stellen en afspraken en grenzen ter discussie te stellen. Zo stemmen we ons handelen af op de betrokken kinderen en de specifieke situatie. Tijdens elk overleg ligt de cirkel dan ook 'op tafel'. Op elke groep is een afbeelding van de cirkel aanwezig. Zo is voor elke medewerker en voor ouders herkenbaar en inzichtelijk dat deze visie ons de weg wijst bij ons pedagogisch handelen.

Figuur 1. De pedagogische cirkel

1.1 Verbinden met jezelf, de ander en de wereld

“Jij stimuleert me om te voelen wat ik voel, om te zeggen wat ik denk en om te proberen wat ik kan. Door jouw vertrouwen groeit mijn zelfvertrouwen. Door samen en alleen te spelen, leer ik mezelf steeds beter kennen. Met vallen en opstaan vind ik mijn weg in de wereld, samen met jou en de mensen om mij heen. Ik ben wie ik ben. Jij loopt met me mee”. (Uit: Spiegelbeeld Junis Kinderopvang, 2017).

Thuis, op school en tijdens de opvang komt een kind in aanraking met allerlei mensen en omgevingen. Hij¹ leert contact te maken en later de geschreven en ongeschreven sociale regels kennen. In het kindercentrum maakt de pedagogisch medewerker elk kind van jongs af aan bewust van de mensen om hem heen door de namen van de kinderen te benoemen, kinderen bij elkaar te betrekken en een ouder kind te laten helpen bij het geven van een gevallen knuffeldoekje. Kinderen vertellen de pedagogisch medewerker over afgepakt speelgoed en leren luisteren naar het verhaal van de ander en zelf een oplossing zoeken. Wanneer een kind valt, kan een ander kind een beker water halen, terwijl weer een ander kind zijn knuffel pakt. We stellen vragen over wat het kind heeft meegemaakt, benoemen de verschillen tussen de verhalen van kinderen en zoeken naar overeenkomsten. Doordat pedagogisch medewerkers praten, uitleggen en het goede voorbeeld zijn, leren de kinderen spelenderwijs samenwerken, informatie delen en relaties opbouwen. Leven in verbinding betekent ook dat we samenwerken. Samenwerken op de locatie om het kind meer ontwikkelingskansen te bieden, en ook samenwerken met scholen om de doorgaande ontwikkellijn van de kinderen te waarborgen of de overstap naar de basisschool voor kinderen vanzelfsprekender te maken. We werken ook samen met instanties die onze zorgen over kinderen onderzoeken en die ondersteuning kunnen bieden aan het gezin of de pedagogisch medewerkers.

1.2 De Kernwaarden

De kernwaarden (geborgen en veilig, ruimte voor ontwikkeling en respect) zijn de basis van de pedagogische cirkel. Binnen alle groepen en op alle locaties staan deze kernwaarden centraal. In onze houding en ons gedrag geven we uiting aan deze kernwaarden.

1.2.1 Geborgen en veilig

“Om zich te ontwikkelen hebben kinderen ruimte én structuur nodig” (Kindbeeld, 2017)

Een kind dat troost en hulp vindt bij een pedagogisch medewerker, dat rust krijgt op schoot of zijn grenzen durft te ontdekken, voelt zich geborgen en veilig. Vanuit dat gevoel durft hij de wereld te onderzoeken en stap voor stap zijn eigen wil en persoon te ontwikkelen. Door goed naar kinderen te kijken, zien pedagogisch medewerkers kleine en grote signalen die hun iets vertellen over de kinderen en de groep. Hoe een kind in zijn vel zit, welke interesses hij heeft, welke ontwikkeling hij doormaakt en wat zijn behoefte is. Door te reageren op al deze signalen zorgen we ervoor dat elk kind zich geborgen en veilig voelt en geven we het kind ontwikkelprikkelers.

Ook belangrijk voor dit gevoel van geborgen en veilig zijn, is het bieden van structuur. Daarom heeft elk kind een vaste groep met vaste pedagogisch medewerkers. We laten de dag in principe voorspelbaar verlopen in een structuur die herkenbaar is, maar vinden het minstens zo belangrijk dat we meebewegen met initiatieven van kinderen en dat we inspelen op signalen van kinderen. We leggen kinderen veel uit en zijn duidelijk: we doen wat we zeggen en zeggen wat we doen. Zo weet een kind precies waar hij aan toe is.

Door te werken met de kernwaarde geborgen en veilig uit de pedagogische cirkel, werken we samen aan de emotionele veiligheid van elk kind. Voor het bereiken van de andere drie algemene doelen van kinderopvang (het stimuleren van de persoonlijke-, sociale- en morele competenties) is geborgen en veilig zijn een voorwaarde.

1.2.2 Respect

“Spelenderwijs leren zij de grenzen van een ander respecteren” (Kindbeeld, 2017).

Op jonge leeftijd ervaren kinderen al verschillen tussen de mensen in hun omgeving. Het ene kind lust graag een boterham met worst, de ander niet en de ene medewerker maakt altijd grapjes waar de ander mooie verhalen vertelt. Vaak heel direct en open stellen kinderen vragen over deze verschillen.

¹ Voor de leesbaarheid verwijzen we in dit document met de mannelijke vorm naar 'het kind', maar uiteraard bedoelen wij dan jongens en meisjes.

Pedagogisch medewerkers hebben zo een grote invloed op het beeld van opgroeiende kinderen over de mensen om hen heen. Bewust van hun eigen referentiekader omarmen pedagogisch medewerkers de verschillen, geven ze uitleg en gaan ze met de kinderen in gesprek over de verschillen. Als pedagogisch medewerker nemen we een kind serieus, luisteren we naar hem en leven we ons in, in zijn ontwikkelingsniveau. Een peuter kan geheel overtuigd van zijn gelijk vertellen dat de regen uit de zon komt en dat zijn moeder werkt op de fiets want dat is wat ze doet als ze zegt dat ze gaat werken. We reageren hierop eerlijk en oprecht en geven uitleg. Samen met het kind ontdekken we de wereld. De groep, de locatie maar ook de wereld eromheen. Door deel te zijn van deze omgeving leert een kind omgaan met de natuur en het milieu.

1.2.3 Ruimte voor ontwikkeling

“In een veilige omgeving voelen kinderen zich uitgenodigd om vooral zelf te ervaren, te bewegen en te onderzoeken. Spelenderwijs verkennen zij hun mogelijkheden. Een kind dat zich ontplooit, voelt zich thuis in de wereld” (Kindbeeld, 2017).

Kinderen zijn nieuwsgierig en ontdekken door die nieuwsgierigheid de wereld om hun heen. Pedagogisch medewerkers bieden een kind hiervoor mogelijkheden en kansen. We gaan met kinderen naar buiten en laten hen de natuur ervaren: de warme zon en de plassen op straat. We lezen voor en zingen liedjes met nieuwe klanken die kinderen prikkelen om na te brabbelen of mee te zingen. Zo blijven we in georganiseerde activiteiten voorwaarden scheppen voor groei. Ook in ongeplande, alledaagse situaties sluiten we aan bij de belevingswereld van kinderen. Bijvoorbeeld door hen de schil van een peer te laten voelen en proeven tijdens het klaarmaken van het fruit en te laten zien dat de toren wél blijft staan als de blokken anders gestapeld worden. Door zo speels te leren kan een kind opgroeien tot een nieuwsgierige kleuter en puber.

2. Ontwikkelingsgericht werken

Pedagogisch medewerkers volgen en stimuleren de ontwikkeling van de kinderen. We kijken naar de verschillende ontwikkelingsgebieden en de manier waarop deze ontwikkeling bij een kind verloopt. Dit doen we met onze methodiek ZoZien.

2.1. Ontwikkelingsgericht werken met ZoZien

ZoZien draait om leren en ontwikkelen. Daarmee sluit de methodiek mooi aan bij ons kindbeeld en onze pedagogische visie. Met ZoZien stellen we de interesses en de ontwikkeling van een kind centraal. We creëren op basis hiervan een uitdagende, veilige omgeving waarin het kind zich in de groep optimaal kan ontwikkelen op de vier ontwikkelingsgebieden: sociaal- emotioneel, spraak- en communicatief, cognitief en motorisch. De methodiek ZoZien helpt om kinderen nog beter te ondersteunen en stimuleert de pedagogisch medewerker ook in het eigen ontwikkelproces. Om elk kind zo goed mogelijk te ondersteunen in zijn ontwikkeling volg de pedagogisch medewerker voortdurend de volgende vier stappen:

1. Kijken, begrijpen en beschrijven. Wat zien we het kind doen? Zien collega's en ouders dat ook?
2. Ontwikkelstap herkennen. Wat is de behoefte en interesse van het kind?
3. Ontwikkeling stimuleren. Wat doen we om het kind te motiveren en inspireren?
4. Terugblikken en vooruitkijken. Wat zien we het kind nu doen?

2.2. Motorische- en zintuiglijke ontwikkeling

Jonge kinderen hebben een aangeboren drang om dingen zelf te doen en ontdekken. Zo leren ze eerst grijpen en omrollen en daarna kruipen en los leren lopen. We stimuleren hen met specifieke activiteiten maar ook in alledaagse (verzorging)-situaties: Wat ruik je als je aan tafel zit? Wat voel je als je je handen wast? Kan het kind al zelf de aankleedtafel opklimmen of een potlood vasthouden?

2.3. Cognitieve ontwikkeling

Jonge kinderen zijn kleine onderzoekers. Ze willen hun wereld snappen; hun sociale wereld, hun gevoelswereld en de natuur en de dingen om hen heen. We nodigen kinderen uit om vragen te stellen, stimuleren hen om zelf naar oplossingen te zoeken en stellen hen voor problemen die ze zelf kunnen oplossen. Ook ondersteunt de pedagogisch medewerker de morele ontwikkeling van een kind. Jonge kinderen horen er graag bij en verlangen naar goedkeuring. Ze zijn ontvankelijk voor wat goed is en wat niet en voor gezamenlijke rituelen. Pedagogisch medewerkers leren een kind wat wel en niet mag zodat het kind weet wat er van hem wordt verwacht en vooral waaróm iets goed is en niet alleen dát het goed is.

2.4. Taal- en communicatieve ontwikkeling

Ook de allerjongsten hebben vaardigheden om zichzelf kenbaar te maken. Ze gebruiken geluidjes, gebaren en oogcontact. Rond het eerste jaar komt daar de taal bij. De taal van jonge kinderen is aanvankelijk zeer beperkt maar ontwikkelt zich steeds verder. Pedagogisch medewerkers lezen boekjes voor zingen liedjes om de woordenschat te vergroten. Samen kijken naar plaatjes en benoemen wat je ziet, stimuleert ook de taal van een kind.

2.5. Sociaal- emotionele ontwikkeling

Emotionele competenties zijn de basis voor veiligheid en vertrouwen. Het gevoel er te mogen zijn en op anderen te kunnen vertrouwen ontstaat bij kinderen in relatie met andere mensen. Door een veilige en vertrouwde omgeving te creëren, kan een kind groeien, leren en ontwikkelen. Het kind zal initiatief durven nemen, op ontdekkingsreis gaan of voor troost naar een volwassene toe komen. Er is ook aandacht voor de expressieve ontwikkeling. Ritmes, bewegen en zanggeluid zijn manieren van kinderen om zich uit te drukken net als kleien, dingen maken en versieren. Knutselmateriaal, materiaal uit de natuur, verkleedspullen en dansmuziek stimuleren kinderen hierin.

3. In de groep

Een nieuwe omgeving is spannend voor ouders en kinderen. Het kind en de ouders maken kennis met een groep kinderen en opvoeders en een andere omgeving: kleuren, geluiden en afspraken zijn anders dan thuis. De eerste tijd zijn er veel nieuwe indrukken en prikkels. Ouders geven de verantwoordelijkheid voor hun kind uit handen terwijl het vertrouwen in de pedagogisch medewerkers nog pril is. Pedagogisch medewerkers doen er alles aan om dit vertrouwen snel te laten groeien en de band met het kind en de ouder te verstevigen. Dit begint al bij de oriëntatie, de kennismaking en het wennen voordat het opvangcontract start.

3.1. Het kennismakingsgesprek

Tijdens het kennismakingsgesprek nemen de ouder en de mentor de tijd om elkaar te leren kennen en elkaar te informeren. Ze bespreken praktische onderwerpen als slaap en voeding en ook de eigenheden van het kind en de thuissituatie. Ook neemt de pedagogisch medewerker de ouders mee in de dagelijkse gang van zaken op de groep, de rol van de mentor (zie paragraaf 3.3), de verwachtingen die ouders mogen hebben en de verwachtingen die wij hebben. Tijdens het gesprek maken de mentor en de ouder afspraken over de verdere voortgang van de kennismaking en het wenproces. Bij kennismakingsgesprekken met ouders en kinderen met een VE-verwijzing in Zoetermeer sluit ook de VE-coach aan om ouders te informeren over de voorschoolse educatie.

3.2. Kennismaken en wennen

Langzaam kennismaken met de nieuwe situatie zorgt ervoor dat een kind went aan de omgeving van het kindercentrum. Op een zo ontspannen mogelijke manier raakt hij vertrouwd met de pedagogisch medewerkers, de groep en het ritme. Na het wennen in de groep heeft het kind in zijn eigen vertrouwde omgeving de mogelijkheid om alle prikkels en indrukken te verwerken. We bouwen de tijd

dat een kind op de groep aanwezig is op. Ook voor kinderen die makkelijk lijken mee te gaan met de groep zijn we zorgvuldig. Hoe jonger het kind, hoe belangrijker deze opbouw is.

3.2.1. Wennen bij het starten van de opvang in het kindcentrum

Het kennismaken start al voor ingang van het contract. Voor of na het kennismakingsgesprek nemen de ouder en de pedagogisch medewerker de tijd om samen met het kind de groep te verkennen, samen te spelen en in de nabijheid van de ouder te wennen aan de mentor en als laatste ook bijvoorbeeld even op schoot te zitten bij de pedagogisch medewerker. Tijdens het kennismakingsgesprek op de groep blijft hij in de nabijheid van de ouder en mentor. Wanneer het gesprek wordt gevoerd na de eerste kennismaking, kan dit ook in een andere ruimte plaatsvinden terwijl het kind op de groep blijft. Dit is afhankelijk van de leeftijd en het karakter van het kind. Tijdens het wennen zal het kind langzamerhand vertrouwd raken met de pedagogisch medewerkers en de andere kinderen. We hebben aandacht voor zijn mogelijke verdriet of enthousiasme om alles te verkennen, om hem gerust te stellen en samen met zijn mentor alle nieuwe ruimtes en rituelen te ontdekken. Het verloop van de wenperiode is voor ieder kind verschillend maar bevat meestal twee dagdelen. De mentor kijkt samen met de ouders wat hiervoor geschikte momenten zijn want het is belangrijk dat er tijdens het wennen extra veel tijd en aandacht is voor het nieuwe kind. We proberen de wenmomenten ongeveer twee weken voor de eerste opvangdag te plannen.

3.2.2. Wennen in een VE-groep

Bij het organiseren en plannen van het wenproces van jarige kinderen met een VE-verwijzing kijken we goed naar het kind en de groep. Is er een opbouw nodig van nul naar vier dagdelen VE of is een opbouw van uren per dagdeel voor het kind prettig? Of is het voor dit kind en de groep prettig als het direct start met vier dagdelen van vier uur?

3.2.3. Wennen bij overgang naar een andere groep

Wanneer een kind vanuit een groep wordt doorgeplaatst naar een andere groep wordt de ouder door de mentor geïnformeerd over het wenproces. Dit wenproces kan er heel verschillend uitzien. De mate waarin er wordt samengewerkt tussen groepen, het karakter van het kind en de (on)bekendheid van de nieuwe pedagogisch medewerkers speelt daarbij een rol.

3.3. Mentorschap

Ieder kind heeft een mentor. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor ouders, naast de andere medewerkers van de groep. Bij aanvang van het contract regelt zij² alles rond het kennismaken en wennen en brengt zij ouders hiervan op de hoogte. Ze investeert in de band met de ouder en het kind zodat het vertrouwen groeit. Dit begint al bij het kennismakingsgesprek waarvoor we de ouder (met kind) uitnodigen zodra de plaatsingsdatum bekend is. Tijdens dit gesprek legt de mentor uit wat haar taak is en krijgen ouders volop de gelegenheid om over hun kind te vertellen en vragen te stellen. De mentor zorgt ervoor dat speciale wensen met betrekking tot de opvang bij alle andere betrokken pedagogisch medewerkers bekend zijn. Dit doen zij door bijzonderheden en het dagritme te noteren op de daarvoor bestemde formulieren en in Konnect. Ook bespreekt ze dit in de dagelijkse overdracht tussen collega's.

De mentor observeert jaarlijks het welbevinden en de ontwikkeling van het kind. Haar bevindingen bespreekt zij met de ouder. Eventuele acties zet zij, in overleg met collega's en de clustermanager, in gang. Voor ouders is de mentor het aanspreekpunt bij zorgen of bijzonderheden. Bij langdurige afwezigheid van de mentor draagt zij de mentorkinderen over aan een vervangende mentor. De mentor informeert ouders hierover tijdens de overdracht. De mentor draagt ook zorg voor de overdracht naar een andere groep of locatie.

² Voor de leesbaarheid verwijzen wij in dit document met de vrouwelijke vorm naar pedagogisch medewerkers, waar we uiteraard mannen en vrouwen bedoelen.

3.4. Dagritme³

Een vaste structuur biedt kinderen de duidelijkheid die zij nodig hebben om zich geborgen en veilig te voelen. Daarom verloopt elke dag in een structuur die herkenbaar is, en bewegen we hierin mee met de behoeftes en initiatieven van de kinderen. We lezen bijvoorbeeld voor voordat we gaan eten en zingen een liedje bij het naar bed brengen van kinderen. Ook werken de pedagogisch medewerkers met vaste onderdelen op een dag zoals fruit eten, lunchen en slapen. Door regelmaat en herhaling snappen kinderen wat er gaat gebeuren.

3.5. Hoe wij omgaan met baby's

Baby's hebben hun eigen ritme en behoeftes. Ze slapen, drinken en verkennen de wereld wanneer zij daaraan behoefte hebben. We hebben tien aandachtspunten in onze omgang met hen.

Hun eigen ritme

Wij gaan mee in het ritme van de baby en zorgen ervoor dat er, naast het voldoen aan de basisbehoefte, ook bewust aandacht voor hem is. Aandacht tijdens een knuffel op schoot of tijdens het stimuleren van de zintuiglijke ontwikkeling door zachtjes met een veertje over zijn arm te bewegen. Over het ritme en de behoeftes van de baby hebben pedagogisch medewerkers veel contact met de ouder.

Letterlijk ruimte geven

We geven baby's letterlijk de ruimte in bijvoorbeeld de grote grondbox of op een kleed in het gras. In de grondbox heeft de baby een veilige plek en ruimte om te rollen en te bewegen. Ook met de allerkleinsten gaan we vaak naar buiten en maken we plezier. We stimuleren het kind door passief speelgoed aan te bieden wat de baby prikkelt om te onderzoeken.

Meevoelen en inleven

Elke baby is anders en ervaart anders. We lachen mee met de schaterlach van het kind en troosten hem wanneer hij verdrietig is.

Bewust aandacht hebben

In alle rust passen we ons tempo aan het ritme van een baby aan. We praten rustig en zacht en laten hem alles zien. Geduldig wachten we op zijn reactie. Niet alleen met onze stem maar ook in ons gedrag stellen we de baby gerust en maken we echt contact. Zo nemen we ook de allerkleinsten serieus en werken we samen.

Net als thuis

Het ritme van thuis, houden wij ook aan. Naast de momenten waarop we met de baby spelen en hem verzorgen zorgen we er ook voor dat er voldoende rust is. Zo wisselen rustige en drukke momenten elkaar af.

Oog hebben voor risico's en hygiëne

Beschermen en loslaten zijn voor een kind voorwaarden om zich te ontwikkelen. We zoeken naar de balans tussen een veilige, schone omgeving en een omgeving waarin een kind de ruimte krijgt om te ontdekken en te proberen.

Zelf ontdekken

De wereld ontdekken doet een baby zelf. Verschillende materialen en vormen nodigen hem uit om te kijken, te voelen en te proeven. Het nodigt uit om verder te kijken en stimuleert hem het nog eens te

³ Zie Bijlage Pedagogisch beleidsplan, Dagindeling en activiteiten

proberen. We gunnen een kind alle tijd om te onderzoeken en zorgen ervoor dat hij zich ongestoord kan verwonderen.

Uitnodigen en prikkelen

Pedagogisch medewerkers herkennen spontane situaties en momenten die een baby uitnodigen te ontdekken en te leren. Ook creëren ze situaties waarin baby's geprikkeld worden om op onderzoek uit te gaan en zich te ontwikkelen.

Kennis van baby's

Onze professionele medewerkers doen niets liever dan een kind aandacht geven, hem verzorgen en hem zien opgroeien. We weten wat een baby nodig heeft en hoe we ervoor zorgen dat een baby zelf zijn weg kan gaan.

Naast elkaar

De pedagogisch medewerkers hebben goed persoonlijk contact met ouders en overleggen over mooie momenten maar ook over eventuele zorgen. We houden ouders goed op de hoogte via Konnect en sturen hen foto's.

3.5.1. Samen spelen en eten

Wanneer een kind ongeveer een jaar is, komt zijn persoonlijke ritme steeds meer overeen met dat van de andere kinderen. In overleg met de ouder laten we kinderen langzaam wennen aan het ritme van de groep. Intensief overleg met de ouder over slaaptijden en maaltijden blijft echter belangrijk. Het dagritme is ruim gepland en heeft een vaste volgorde van activiteiten maar is niet gebonden aan vaste tijden. Aan de hand van het spel, de vermoeidheid of juist het plezier van kinderen passen we het dagritme van die dag aan. Binnen de structuur bewegen we mee met wat op dat moment belangrijk is voor de kinderen. De overgang van de ene naar de andere activiteit organiseren op een rustige manier. Rituelen spelen daarbij vaak een belangrijke rol. Hierdoor weten kinderen wat er gaat komen en kunnen ze zich voorbereiden op de situatie die komen gaat. Voor sommige kinderen helpt het om de dag met dagritme kaarten visueel te maken zodat ze weten wat ze kunnen verwachten. VE-groepen werken standaard met deze kaarten.

4. Op de locatie

4.1. Vaste stamgroep en medewerkers

Een kind weet precies bij welke groep hij hoort. In deze groep heeft hij vriendjes, kent hij zijn weg en voelt hij zich thuis en veilig: hij hoort tot een vaste stamgroep. Een stamgroep is een vaste ruimte met een vaste groep kinderen en pedagogisch medewerkers. Peuters hebben het thuis dan ook over "ik ga naar de groep" en niet over de locatie. Ze voelen zich echt onderdeel van deze groep. Om onderdeel te kunnen zijn van een vaste groep maken we voor kinderen herkenbaar bij welke groep zij horen.

Naast de vaste pedagogisch medewerkers die aanwezig zijn op de groep, proberen we ook de andere medewerkers zoveel mogelijk vertrouwd te laten zijn. Het aantal medewerkers dat aanwezig is op de groep wordt vastgesteld volgens de wettelijke Beroepskracht-Kind-Ratio, de BKR. Deze is te vinden op www.1ratio.nl. Hoeveel vaste gezichten kinderen zien, hangt af van de leeftijd van het kind en de grootte van de groep. Dit staat wettelijk vast.⁴ En daar houden wij ons aan.

⁴ Zijn er 1 of 2 pedagogisch medewerkers vereist bij een groep volgens de BKR? Dan zijn er maximaal 2 vaste gezichten per baby. Voor kinderen van 1 jaar en ouder maximaal 3. Bij 3 of meer pedagogisch medewerkers zijn er maximaal 3 vaste gezichten per baby. Voor kinderen van 1 jaar of ouder maximaal 4.

Ook in vakanties of bij ziekte proberen wij dit zo veel als mogelijk te waarborgen. Als dit niet lukt volgen we onze noodprocedure. Het incidenteel afwijken van het vaste gezichtencriterium is daar onderdeel van. Dat mag niet langer dan vier aaneengesloten weken. Bij vervanging langer dan vier weken vervangen we het vaste gezicht structureel.

Als we gebruik maken van deze versoepeling dan kiezen we voor vervanging bij voorkeur een bekend gezicht voor de kinderen. Bijvoorbeeld iemand die al eerder op de groep als invalkracht heeft gewerkt of voor een medewerker van een andere groep. Daarmee hebben we aandacht voor de stabiliteit van de groep. Daarnaast is een goede overdracht voor ons een voorwaarde.

4.1.1. Samenvoegen van groepen⁵

Indien het kind aantal het toelaat, kunnen stamgroepen incidenteel of structureel worden samengevoegd tot één groep. Dit kan gebeuren als er veel afmeldingen zijn of als groepen op bepaalde dagen structureel klein zijn. De stamgroep is dan zo klein dat het voor de kinderen leuker is om in een samengevoegde groep meer mogelijkheden te hebben om met leeftijdsgenootjes te spelen. Doordat alle groepen gedurende de dag met eenzelfde dagprogramma werken, is de structuur en werkwijze op een (samengevoegde) groep min of meer gelijk. Bovendien zijn pedagogisch medewerkers van andere groepen meestal bekende en vertrouwde personen voor de kinderen, omdat op diverse andere momenten bewust gekozen wordt voor kindercentrumbreed werken. De continuïteit voor de kinderen is daarmee gewaarborgd. Ouders geven hiervoor schriftelijk toestemming. Tijdens een samenvoeging houden we rekening met de aanwezigheid van 'vaste gezichten' voor kinderen.

4.2. Incidentele opvang

Ook wanneer een kind incidenteel op een andere dag komt, proberen wij vast te houden aan de vaste stamgroep en medewerkers. De wettelijke beroepskracht-kind ratio en de maximum grootte van een groep zijn hierin leidend. Indien incidentele plaatsing in de vaste stamgroep niet mogelijk is, overleggen we met de ouders of hun kind, voor deze incidentele opvangdag, in een andere groep opgevangen kan worden. Ouders tekenen dat zij hiermee akkoord zijn en dat zij ondanks dat de opvang op een andere groep plaats vindt, zij voor deze extra opvangdag kiezen.

Wanneer blijkt dat de incidentele vraag, structureel is geworden, dan is het uitgangspunt dat het kind op de eigen stamgroep wordt geplaatst. Wanneer de groepsgrootte of de beroepskracht-kindratio dit niet toelaat, kan er in overleg met de ouders besloten worden het kind voor een dag/dagdeel in een andere stamgroep te plaatsen. Dit mag maximaal één andere groep zijn. Zodra er plaats is op de eerste stamgroep wordt het kind overgeplaatst. Ouders geven hiervoor schriftelijk toestemming, voordat de opvang start.

4.3. Het team

Het team bestaat uit een clustermanager, een clustercoördinator, pedagogisch medewerkers, pedagogisch medewerkers VE en eventueel een groepshulp. De pedagogisch medewerkers VE zijn VE-gecertificeerd en gekwalificeerd op taalniveau 3F.

De pedagogisch medewerkers voeden op en verzorgen. Ze zorgen voor een goede sfeer, een heldere dagindeling en een rijke leef- en leeromgeving. Daarnaast hebben zij een signalerende taak als de ontwikkeling van een kind opvallend verloopt en verzorgen zij de afstemming met school en eventueel het zorgnetwerk. Bij kinderen met een VE-verwijzing is er een nauwe samenwerking met de VE-coach.

De groepshulp ondersteunt de pedagogisch medewerkers door het uitvoeren van licht huishoudelijke werkzaamheden -onder begeleiding van de pedagogische medewerkers- uitvoeren van licht verzorgende werkzaamheden.

⁵ Zie Locatie-specifiek Pedagogisch beleidsplan, Samenvoegen van groepen.

4.3.1. Stagiaires

We vinden het belangrijk dat anderen ook het vak van pedagogisch medewerker leren kennen. Daarom leiden we vaak stagiaires op. Elke stagiaire en beroepskracht in opleiding (BOL en/of BBL) wordt op de locatie begeleid en beoordeeld. De begeleiding wordt door de werkbegeleider gedaan; dit is een daartoe geschoolde vaste pm-er op de locatie. Zo vindt er een constante aan- en bijsturing plaats en wordt de uitwisseling tussen theorie en praktijk geoptimaliseerd. Elke stagiaire heeft een persoonlijk begeleidingsplan. Zij doen taken die horen bij het vak van pedagogisch medewerker. Zie functieprofiel pedagogisch medewerker. Het “geleid werken en leren” bij de start, maakt geleidelijk plaats voor “zelfstandig leren en functioneren”. Daarom houden we bij de inzet van en de toedeling van taken aan de stagiaires en beroepskrachten in opleiding rekening met de opleidingsfase waar zij zich op dat moment bevinden.

Als uitgangspunt staan stagiaires boventallig op de groep. In voorkomende gevallen is het mogelijk om stagiaires in te zetten op formatieve basis, voor maximaal een derde deel van het totaal minimaal aantal in te zetten beroepskrachten. Dit heeft als voordeel dat zij voor kinderen, ouders en collega's bekende gezichten zijn en al vertrouwd zijn met de gang van zaken op de locatie.

4.3.2. Vrijwilligers

Indien er een vrijwilliger op de locatie aanwezig is, ondersteunt hij/zij de pedagogisch medewerkers gedurende de tijd dat de vrijwilliger er is. Hierbij kan je denken aan het voorbereiden van de maaltijd, schoonmaakwerkzaamheden en hulp bij activiteiten. Een vrijwilliger staat altijd buiten de formatie en heeft geen verantwoordelijkheid over de kinderen. Een vrijwilliger wordt altijd begeleid door een pedagogisch medewerker.

4.4. Gebouw en ruimten

De inrichting van een groep, locatie en buitenruimte noemen wij ook wel ‘de derde pedagogisch medewerker’. Hiermee bedoelen we dat dit van grote invloed is op de wijze waarop een kind zich voelt en zich kan ontwikkelen. Door aandacht te hebben voor de ruimte en de inrichting bieden we kinderen mogelijkheden voor ontdekking, ontwikkeling en uitdaging. De pedagogische visie is van grote invloed op bijvoorbeeld de meubels die we kiezen, de kleuren op de muur en het speelgoed dat we kinderen aanbieden. De groepen zijn ingericht met veel houten en duurzame materialen. We combineren wit met één warme accentkleur en zorgen voor een opgeruimde, rustige groep. Zo hangen de knutselwerkjes van de kinderen gecentreerd op één plek. De ramen van de ruimte blijven leeg, zodat de kinderen goed naar buiten kunnen kijken. Met een familiefoto op de familiemuur verbinden we de twee leefwerelden van het kind.

Een plek om te oefenen

Ook letterlijk geven we kinderen de ruimte. Een baby die leert rollen, leggen we in de grote grondbox in plaats van in de hoge box. Aan een tijgerende baby bieden we zachte klauterkussens aan. Peuters die willen rennen en klimmen bieden we ruimte in de hal of een leegstaande groep.

Binnen bereik

Kinderen helpen graag mee en maken graag zelf keuzes. Daarom werken we met meubels die kinderen stimuleren om zelf initiatief te nemen tot spel. Kinderen kunnen zelf hun speelgoed pakken omdat duidelijk is waar alles staat (door bijvoorbeeld foto's op de bakken) en ze er zelf bij kunnen. De bordjes en bekertjes staan laag in de kast, zodat kinderen kunnen helpen met tafel dekken.

Voor alles een plek

Elke groepsruimte heeft speelhoeken waar de kinderen individueel of samen met andere kinderen spelen. Het materiaal dat daar aanwezig is, sluit aan bij de belangstelling en ontwikkeling van de kinderen en bij de bepaalde hoek. Op elke groep zijn de hoeken anders ingericht, maar in elke ruimte bieden we materiaal aan voor de verschillende ontwikkelingsgebieden. Veel voorkomende hoeken zijn een hoek voor rollenspel, een bouwhoek, een rustige (lees)hoek en een hoek voor creativiteit. We

sluiten aan op de belangstelling van de kinderen, maar stimuleren hen ook om eens ergens anders te spelen. Speelplekken zijn duidelijk herkenbaar en hebben stuk voor stuk een eigen doel, maar tijdens het spel kan spel materiaal van plaats wisselen en een ander doel krijgen.

Spelmateriaal

Passief speelgoed is speelgoed dat de nieuwsgierigheid van een kind wekt en zo het kind actief maakt. Dit speelgoed kan variëren in materiaal, kleur, structuur, omvang en gewicht. Pedagogisch medewerkers bieden bijvoorbeeld doekjes en bakjes aan die een baby kan bekijken en voelen.

Ruimte voor de eigen fantasie

Natuurlijke materialen en gebruikte materialen als lege flessen, takken en schelpen stimuleren de fantasie en creativiteit van kinderen. Ook het speelgoed in de locaties daagt kinderen uit en stimuleert het ontdekken. Een baby kan minutenlang spelen met een rond bakje dat wegrolt en een geluid maakt wanneer er op geslagen wordt. Een peuter bouwt met een lege houten krat een winkeltje na, zet hem op zijn hoofd als hoed of maakt van de stukken spoor van de treinbaan een hele hoge toren. In de fantasie van kinderen kunnen spelregels die voor volwassenen logisch zijn, een geheel andere invulling krijgen. Deze fantasie stimuleren wij.

Thema's

In voorschoolse educatie (VE) en 2-4 groepen werken we met thema's. Door in deze groepen te werken met themahoeken en thematafels wisselt speelgoed van groep en van plek. Deze hoeken en thematafels stimuleren het gebruik van woorden en materialen passend bij het thema.

4.5. Kindercentrumbreed werken

We geven kinderen de ruimte om op ontdekkingsstocht te gaan, om zelf te kiezen wat zij willen doen en waar ze willen zijn. Wil een kind tekenen met een leeftijdgenootje uit een andere groep? Gewoon lekker spelen op een favoriete plek of fietsen met een broertje of zusje? Dat is dan mogelijk. Dit noemen we kindercentrumbreed werken. Kinderen kunnen zelf kiezen of ze willen spelen in andere ruimten of willen meedoen met een activiteit, maar hebben soms een steuntje in de rug van de pedagogisch medewerker nodig. Soms zijn kinderen nog wat verlegen en vinden zij het moeilijk om hun vaste groepsruimte of hun vertrouwde pedagogisch medewerker te verlaten. Andere kinderen vinden het misschien lastig kiezen met wie of waar ze willen spelen en gaan onrustig gedrag vertonen. Pedagogisch medewerkers helpen kinderen dan om gebruik te maken van de mogelijkheden. Samen met hen bekijken zij alle ruimtes en helpen zij de kinderen om tot spelen te komen. De mogelijkheden en behoeften van kinderen zijn hierbij het uitgangspunt. Zo hebben baby's vooral behoefte aan geborgenheid en genoeg aan het verkennen van hun eigen ruimte. Een dreumes wil misschien alleen aan de hand van een pedagogisch medewerker nieuwe speelruimtes ontdekken of meedoen met een activiteit terwijl een peuter uit zichzelf naar de buurgroep gaat. Kindercentrumbreed werken geeft ook ruimte aan pedagogisch medewerkers om meer en vaker ontwikkelingsgerichte activiteiten te doen en daarbij hun specifieke capaciteiten in te zetten. Tijdens kindercentrumbreed werken kunnen kinderen op elk moment weer terug keren naar hun eigen groep en is de wettelijke ratio tussen pedagogisch medewerkers en kinderen per stamgroep in orde.

4.6. Eten en drinken

Samen eten en drinken is een gezellige gebeurtenis. Kinderen vertellen verhalen, pedagogisch medewerkers stellen vragen en betrekken de kinderen bij elkaar. Ieder kind kan zelf kiezen welk gezond beleg hij op zijn boterham wil maar natuurlijk stimuleren wij hen om ook nieuwe smaken te proeven. Zien eten, doet eten!

Zelf smeren en zelf de beker inschenken is voor dreumesen en peuters soms een uitdagende opgave. We helpen hen daarbij, maar stimuleren hen vooral om dit ook eens zelf te proberen. Na het eet- en

drink moment helpen de peuters met het afruimen van de tafel en maken alle kinderen hun eigen handen en gezicht weer schoon.

4.7. Uitstapjes

We maken uitstapjes om samen met de kinderen de wereld buiten de locatie te verkennen. We maken een rit met de bakfiets door het bos, rijden met de bolderkar door de buurt of maken een wandeling in de omgeving. We doen boodschappen bij de groenteboer en zoeken bladeren in het bos. Wanneer we incidenteel een uitstapje maken dat iets verder ligt van de locatie gebruiken we de Junibusjes of de auto als vervoersmiddel. Wat we buiten beleven met de kinderen, gebruiken we ook binnen in activiteiten en verhalen.

4.8. Feesten

Feestvieren is samen plezier maken. Het zorgt voor een leuke afwisseling van het dagritme en verhoogt de sfeer. Een feestje vieren draagt bij aan het groepsgevoel en de verbondenheid met elkaar. Bij het vieren van feesten horen rituelen en gebruiken, zoals versieringen en liedjes. Dit geeft kinderen een gevoel van herkenning en vertrouwdheid.

Vanaf het tweede jaar vieren kinderen hun verjaardag met de groep. Tijdens het vieren van een verjaardag zingen we bijvoorbeeld verjaardagsliedjes of doen we een andere leuke activiteit. Als de jarige dat wil is er een gezonde traktatie. Met de ouders spreken we af hoe en wanneer we het feest vieren en wie de traktatie verzorgt.

Een kind dat 1 jaar wordt heeft nog weinig besef van een verjaardagsfeestje. Daarom vieren we dat feestje niet op de groep. Het feestje thuis maakt vaak al voldoende indruk. Natuurlijk laten we de verjaardag van een kind dat 1 jaar wordt niet zomaar voorbij gaan. Dat is tenslotte een mijlpaal voor ouders. We zorgen die dag voor een feestelijke ontvangst van ouders en kind.

Ook als het kind afscheid neemt, besteden we daar aandacht aan. Voor kinderen breekt een nieuwe, onbekende periode aan. De vorige periode sluiten we af door een afscheidsliedje te zingen en het kind een kaart of tekening van de groep te geven. Zo is het ook voor de andere kinderen duidelijk dat een kind weg gaat.

Verder zijn er door het jaar heen een aantal terugkerende feesten en activiteiten. Bij de keuze om aandacht te besteden aan een bepaald feest letten wij ook op de samenstelling van de groep. We kijken steeds of we ouders bij activiteiten uitnodigen.

4.9. (Sociale) media

We realiseren ons dat kinderen onderdeel zijn van een wereld waar via televisie, internet en sociale media veel informatie tot hen komt. Filmpjes kijken en spelletjes spelen kunnen zorgen voor ontspanning maar zijn zeker ook leerzaam en belangrijk voor de ontwikkeling. Daarom kiezen we voor een bewust gebruik van de iPad. Zo willen we ervoor zorgen dat kinderen niet uit gewoonte kijken of spelen maar omdat het filmpje past bij een aangeboden voorleesboek (interactief voorlezen) of activiteit, gericht op de ontwikkeling van de kinderen.

5. Samenwerking

We leven allemaal in dezelfde samenleving en toch hebben we ook allemaal onze eigen 'wereld'. Kinderen bekijken en verkennen die wereld en de samenleving vanuit hun eigen beleving en ontwikkelingsniveau. Onze pedagogische medewerkers zijn het goede voorbeeld door elkaar, de kinderen en de wereld om hen heen met respect te benaderen. In de groep zorgen we goed voor elkaar en leren we omgaan met verschillen. Daarnaast brengen we de kinderen in aanraking met de natuur.

Bij opgroeien, ontwikkelen en onderwijs draait het steeds meer om “Samen leven en samen leren”. Leren duurt een leven lang en is overal. Niet alleen in de groep of in de klas, maar juist ook daarbuiten, thuis in de wijk en in je vrije tijd. Het is onze taak om die werelden met elkaar te verbinden tot een doorgaande ontwikkelijn voor het kind.

We geloven in inclusiviteit en in de intensieve samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs om gezamenlijk de beste ontwikkelingskansen voor kinderen te creëren. De samenwerking met het onderwijs verschilt per school en per wijk, zowel in vorm als in intensiteit. In de meest intensieve vorm werken we samen met het onderwijs vanuit één en dezelfde pedagogische visie op ontwikkeling en educatie, bij voorkeur onder één dak. Deze vorm wordt ook wel een integraal kindcentrum, ofwel IKC genoemd.

6. Stimuleren van ontwikkeling

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig naar de wereld om hen heen. Wij stimuleren die ontdekkingstocht door hen op verschillende manieren uit te nodigen om hun mogelijkheden en talenten te gebruiken.

Door ontwikkelingsgericht te werken met ZoZien, bieden we de kinderen een rijke speelleeromgeving aan waarbinnen zij hun mogelijkheden ontplooiën. Pedagogisch medewerkers bieden kinderen die leefomgeving de hele dag, zowel tijdens de momenten waarop ze hen verzorgen als tijdens eet- en speelmomenten. Door dagelijks te observeren spelen ze in op de ontwikkeling van de kinderen en zorgen ze steeds op allerlei terreinen voor voldoende en passende uitdagingen. Daarbij wisselen periodes van rust en verwerken en ontwikkeling en groei elkaar af.

6.1. Seksuele ontwikkeling

Een kind ontwikkelt zich van kleins af aan seksueel: een baby speelt met zijn eigen voetjes, een peuter speelt doktertje met een ander kind of laat zijn piemel zien aan zijn vriendje. Het kind ontdekt zo zijn eigen lichaam. Verschillen tussen jongens en meisjes worden spelenderwijs duidelijk. Dit ontwikkelen doet een kind in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier. Zijn opvoeding en thuissituatie zijn hierop van grote invloed. Er zijn daardoor grote verschillen tussen kinderen.

Bij seksuele opvoeding gaat het er om dat kinderen de ruimte krijgen om hun eigen lichaam, plus de gevoelens die daarbij horen, te ontdekken. Een omgeving waarin een kind zich zo veilig voelt dat het kan experimenteren en ontdekken is de basis. De pedagogisch medewerkers geven informatie als dat nodig is en staan open voor vragen. Afspraken over wat wel en niet kan leggen de medewerkers aan de kinderen uit. Kinderen leren zo respect te hebben voor elkaars gevoelens en grenzen en de verschillen tussen elkaar.

Tussen de rol van ouder en de rol van de pedagogisch medewerker in de seksuele opvoeding van kinderen zit een verschil. Een pedagogisch medewerker reageert op de initiatieven van kinderen en situaties binnen de groep. We bespreken seksuele onderwerpen dan ook alleen met hen na een praktische aanleiding of vraag.

We hebben een aantal afspraken gemaakt hoe kinderen onderling met elkaar omgaan. Zo mag er niets in gaatjes (mond, oor, neus, vagina, poepgaatje) worden gestopt en houden de kinderen in een zwembadje of tijdens het doktertje spelen hun onderbroek/luier aan. De pedagogisch medewerkers benoemen de geslachtsdelen met piemel en vagina. We volgen het kind wanneer hij tijdens een gesprek een andere benaming gebruikt.

6.2. Natuurbeleving

Op omgevallen bomen wil een kind klauteren, in plassen wil het springen. Een gevonden steen is de basis van een heksensoep en een tak wordt de boog van een indiaan. Natuur daagt uit en verwondert en schept de ideale omstandigheden om spelenderwijs te leren.

Pedagogisch medewerkers brengen kinderen in aanraking met natuur door hen te wijzen op de vogels in de lucht en door op blote voeten door het gras te lopen. Zo geven we kinderen de mogelijkheid zich samen te verwonderen. Kinderen leren zorg te dragen voor dieren en planten maar ook voor dingen en ruimtes. Ze leren dat alles in de natuur nut heeft en van waarde is.

6.3. Voorlezen

Voorlezen doen we vaak, zowel op vaste momenten van de dag als spontaan, wanneer een kind of situatie erom vraagt. Kinderen genieten van de verhalen en leren ondertussen nieuwe woorden en klanken. De boeken die we lezen worden gekozen door de kinderen of bewust door de pedagogisch medewerkers bij een bepaald thema.

We werken samen met de bibliotheek om een inspirerende voorleesomgeving te creëren. Op de locatie is een voorleescoördinator aanwezig die het lezen stimuleert en die zorgt voor voldoende boeken die passen bij de belevingswereld en ontwikkeling van de kinderen. De voorleescoördinator wordt door de bibliotheek ingelicht over activiteiten en nieuwe boeken en thema's. De activiteiten en voorleesboeken op de groep sluiten aan bij dit thema. We zijn lid van de bibliotheek zodat we regelmatig andere boeken kunnen lenen. Samen met de kinderen is dit een leuk en leerzaam uitje. Door de boekstart samenwerking stimuleren we de ouderbetrokkenheid en bevorderen we het lezen in de thuissituatie.

6.4. Kinderparticipatie

Kinderparticipatie staat voor het serieus nemen van meningen en wensen van kinderen. Het gaat vooral om de houding van de pedagogisch medewerker waarin signaleren, de mening van kinderen de ruimte geven, luisteren naar de kinderen en overleggen met kinderen centraal staat. Zo wordt een ruzie tussen twee peuters niet beslecht door de medewerker maar begeleidt ze de twee om zelf te komen met een oplossing.

Door kinderen actief bij de opvang te betrekken, ondersteunen wij de opvoeding van kinderen tot mondige volwassenen. Kinderen leren opkomen voor zichzelf, leren onderhandelen en leren dat hun mening er ook toe doet. Het geeft kinderen invloed op hun dagelijkse leefomgeving. Het kind wordt gesterkt in zijn identiteit en krijgt zo een positief zelfbeeld.

6.5. Zelfstandigheid en eigenaarschap

Naarmate kinderen ouder worden, wordt de wereld om hen heen groter en krijgen ze een groeiende behoefte aan vrijheid en zelfstandigheid. Het is belangrijk dat kinderen de kans krijgen om dingen zelfstandig uit te proberen en daarvan te leren. Ervaren dat je iets 'zelf kunt' draagt bij aan de ontwikkeling van de autonomie.

De pedagogisch medewerkers betrekken de kinderen bij allerlei dagelijkse taken die passend zijn bij hun leeftijd en ontwikkelingsfase. Een boodschapje doen bij de burens of een doekje pakken als ze gemorst hebben. We moedigen hen aan en helpen hen om het plezier van zelf doen te ervaren en ermee vertrouwd te raken. Vanuit het vertrouwen dat het kind ervaart, ontwikkelt hij zelfvertrouwen.

7. Volgen van ontwikkeling

Ieder kind ontwikkelt zich in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier, zonder dat dit verontrustend hoeft te zijn. Pedagogisch medewerkers zijn op de hoogte van de gebruikelijke ontwikkeling van een kind en in de werkwijzer pedagogiek staat beschreven wat zij kunnen doen als zij iets signaleren, wat

anders is dan normaal. Zo zetten we, altijd in samenspraak met ouders en leidinggevende, stappen om er voor te zorgen dat het kind op tijd die zorg en aandacht krijgt die het nodig heeft om zich prettig te voelen en zich verder te ontwikkelen.

7.1. Observeren van welbevinden en ontwikkeling

Kinderen worden dagelijks informeel geobserveerd door de pedagogisch medewerkers. Daarnaast observeren wij jaarlijks elk kind op welbevinden, ontwikkeling en de vier ontwikkelingsgebieden met behulp van het formulier 'beeld van ontwikkeling en het kindbeeldverslag of met het Kijk! registratiesysteem. Bevindingen bespreken we met ouders in het voortgangsgesprek.

7.2. Doorgaande ontwikkellijn

Door elk jaar het welbevinden en de ontwikkeling van het kind te observeren ontstaat een duidelijk beeld van de ontwikkeling van een kind door de jaren heen. Tijdens het afrondende gesprek van de mentor met de ouder komt dit onderwerp nogmaals ter sprake. De mentor verstuurt, na toestemming van ouders, daarna de observatie en het 'warme overdracht formulier' digitaal naar die basisschool. Wanneer er bijzonderheden zijn in de ontwikkeling of het gedrag van een kind vindt er een gesprek plaats tussen de pedagogisch medewerker VE en de leerkracht of intern begeleider van de basisschool. Wanneer een kind naar de BSO gaat, stuurt de mentor de observatie ook naar de nieuwe mentor van de BSO-locatie.

7.3. Zorgen om de ontwikkeling

Een pedagogisch medewerker bespreekt zorgen met zijn collega's om een duidelijk en objectief beeld te krijgen. Hierna wordt de zorg besproken met de ouder. Vaak is dit delen van de zorg en maken van afspraken al genoeg om de zorgen te laten verdwijnen of de ontwikkeling een impuls te geven. Soms is dit niet voldoende. De pedagogisch medewerker overlegt dan met de clustermanager en ouders over vervolgstappen. Een vervolgstap kan bijvoorbeeld het observeren van het gedrag zijn door de pedagogisch medewerkers of een pedagoog. Andere mogelijke stappen zijn het overleg met de VE-coach of een verwijzing naar Veilig Thuis of instanties die zowel voor medewerkers als ouders hulp en ondersteuning bieden bij bijzonderheden in de ontwikkeling, problemen of andere signalen. Tijdens groeps- en teamvergaderingen bespreken de pedagogisch medewerker en de clustermanager alle kinderen en de voortgang van zorgprocessen. De mentor van een kind heeft hierin een coördinerende rol en voert de gesprekken met ouders. De clustermanager kan hierbij aanwezig zijn. .

8. Voorschoolse educatie groepen

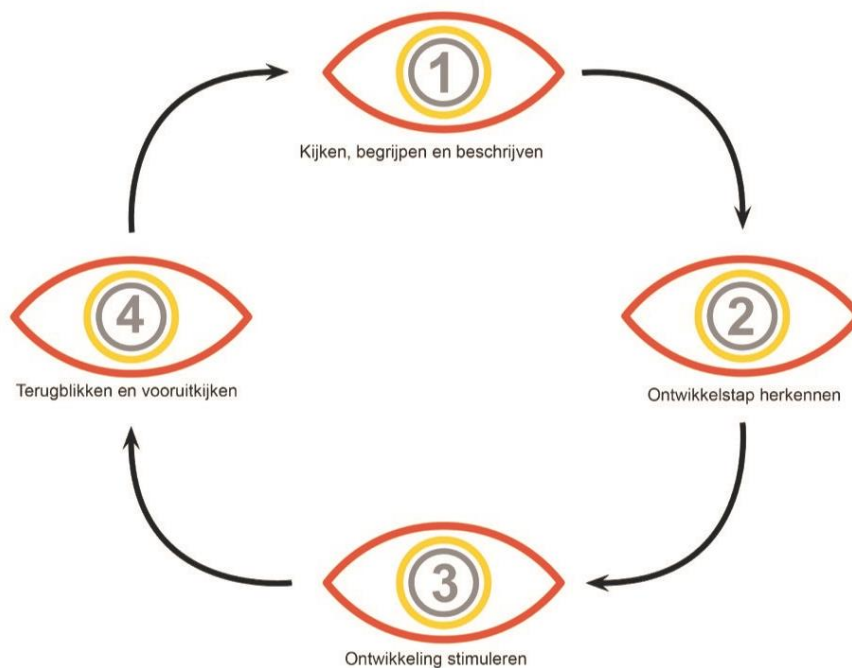
Voorschoolse educatie (VE) groepen en gecombineerde dagopvang/VE groepen werken aan de spraak- en taalontwikkeling van kinderen conform VE-eisen die door de gemeente en door Inspectie van Onderwijs zijn bepaald. Bij deze voorbereiding op de basisschool en de stimulering van de (spraak- en taal) ontwikkeling is ook ouderbetrokkenheid van groot belang.

8.1. Route van -verwijzingen

Het consultatiebureau geeft een VE-verwijzing af en verstuurt de verwijzing naar de klantenservice. In overleg met ouders komen zij tot een juiste plaatsing van vier dagdelen van vier uur binnen een VE-groep of drie dagen dagopvang met VE. Een dag dagopvang wordt gezien als 5,5 uur VE.

8.2. Ontwikkelingsstimulering

De pedagogisch medewerkers gebruiken de methodiek ZoZien. Door te werken met de vier stappen van de methodiek werken we ontwikkelingsgericht aan de te maken ontwikkelstappen van elk kind.

In stap 1 observeren we doelgericht en planmatig met Kijk! en voeren we met ouders het gesprek over de ontwikkeling van hun kind. In stap 2 bepalen we welke stap het kind kan maken. Stap 3 bevat alle mogelijkheden die we inzetten om de ontwikkelstap te kunnen maken. We maken in deze stap gebruik van methodes als Piramide, Uk en Puk of Kiki om de inhoud te bepalen en in stap vier evalueren we de vorige stappen. De methodiek ZoZien wordt besproken in hoofdstuk 2.

Jonge kinderen leren door te spelen. Door te spelen ontdekt een kind de wereld om zich heen. Dat kan gaan om het ontdekken van materialen, zoals water en papier, maar ook om het ontdekken van de natuur of de sociale omgeving, zoals de supermarkt of de brandweer. Door samen met andere kinderen te spelen leren ze wie ze zelf zijn en rekening te houden met anderen. Pedagogisch medewerkers VE sluiten in stap 3 aan bij het spontane leren van kinderen tijdens vrij spel, activiteiten en gestructureerde momenten. Zij volgen daarin de kinderen, grijpen ontwikkelingskansen aan die zich spontaan voordoen en bieden in allerlei situaties ontwikkelingskansen aan. Zo is de lunch een ideaal moment voor sociale interactie en het oefenen met de motoriek. Pedagogisch medewerkers VE spelen daarom mee met de kinderen, stellen vragen en betrekken kinderen bij elkaar.

8.3 Bewust werken aan ontwikkelstap

De pedagogisch medewerker VE biedt materialen aan die de speelleeromgeving verrijken en zorgen voor context bij de te leren woorden. Ook biedt de medewerker aanbod aan zoals samen zingen en dansen, kleien en het spelen van rollenspellen. Elk thema is opgebouwd in drie fases waarin de focus van de pedagogisch medewerker anders ligt. Zo ligt de focus in de fase ‘verkennen’ bij het kennismaken met het thema en het observeren van de kennis en het begrip van de kinderen over het thema. In de fase ‘verrijken’ heeft de pedagogisch medewerker een belangrijke rol door spel voor te doen en het spel zo te begeleiden dat het spel op gang komt en op het juiste niveau is. Bij de uitvoering van het aanbod sluit de pedagogisch medewerker aan op de te maken ontwikkelstappen van de kinderen. In de derde fase ‘verwerken is er tijd en aandacht om het geleerde in allerlei situaties te gaan toepassen. Door te werken met een groepsspeelplan met verrijkende materialen wordt in begeleid spel veel aandacht geschonken aan de te maken ontwikkelstappen. Vrij begeleid spel wisselt de medewerker op een speelse manier af met specifiek begeleide activiteiten, individueel of met anderen in een groepje. Dit aanbod ondersteunt de ontwikkeling van alle op de groep aanwezige kinderen en in het bijzonder de ontwikkeling van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben bij de (taal)ontwikkeling.

Na elk thema evalueren de pedagogisch medewerkers VE of de gekozen werkwijze de kinderen daadwerkelijk dichterbij het ontwikkelstap heeft gebracht of dat een andere insteek nodig is voor bepaalde kinderen of voor de hele groep.

8.4 Taal- en spraakontwikkeling

Het vergroten en versterken van de taal- en spraakvaardigheden van kinderen is in elk groepsplan een belangrijk doel. Pedagogisch medewerkers VE gebruiken taal en taalondersteunende middelen bij alles wat zij met en voor de kinderen doen. Zo zorgen ze dat kinderen woorden horen en ervaren in verschillende contexten zodat ze deze kunnen onthouden en toepassen. Pedagogisch medewerkers VE zorgen voor nabijheid als er iets uitgelegd moet worden en maken bewust contact door een kind even aan te raken en oogcontact te zoeken. Zij gebruiken veel gebaren, visualiseren met voorwerpen en benoemen handelingen van kinderen. Door bewust langzaam te spreken, in korte zinnen of zelfs losse woorden sluiten we aan bij het kind.

Bij het leren begrijpen en toepassen van taal gebruiken pedagogisch medewerkers VE zoveel mogelijk echte materialen. Te denken valt aan het leren van het woord appel met een echte appel; hoe ziet de appel er uit, welke kleur, welke smaak? Door een thematafel en voorwerpen te gebruiken maken we de woorden voor de kinderen ook tastbaar. Ook tijdens uitstapjes zijn er veel kansen om te oefenen met taal.

Ook voor een gecombineerde dagopvang/VE-groep gelden bovenstaande aandachtspunten. Voor kinderen met een spraaktaalachterstand is extra herhaling of aanbod in kleine groepjes noodzakelijk om nieuwe woorden te kunnen leren.

8.5. Volgstelsysteem

Zes weken na de start van de VE, rond de derde verjaardag en een aantal maanden voor de vierde verjaardag van het kind registreren we het welbevinden en de ontwikkeling van het kind. De gegevens worden verwerkt in ons welbevinden en ontwikkelingsvolgstelsysteem, Kijk! en zijn onderdeel van het Kindplan. Zo wordt duidelijk op welke manier een kind zich ontwikkelt en of er aandachtspunten zijn in de ontwikkeling. Aan de hand van de observaties en oudergesprekken stellen we in het kindplan ontwikkelstappen voor het kind en de groep kinderen vast die bepalend zijn voor de inhoud van het groepsplan. Samen ontwikkelen we zo nodig naast het groepsplan een individueel plan om het kind in zijn ontwikkeling te ondersteunen.

8.6. Overdracht

Observatiegegevens worden ook gebruikt ter informatie en communicatie met collega's, leerkrachten van de toekomstige basisschool en mogelijke andere beroepskrachten die betrokken zijn bij de zorg. Er is een doorgaande lijn tussen de peutergroep en de (vroegschoolse) basisschool door middel van een digitale overdracht en inhoudelijke afstemming. Wanneer tijdens de plaatsing duidelijk wordt dat een kind specifieke onderwijsbehoeften heeft, lichten wij de (vroegschoolse) basisschool, in overleg met de ouders, al eerder in. Zo kunnen scholen tijdig inspelen op de onderwijsbehoeften van kinderen.

8.7. Ouderbetrokkenheid

Samenwerking, afstemming en vertrouwen tussen de ouders en pedagogisch medewerker VE zijn belangrijke voorwaarden voor de ontwikkeling van een kind. Door ouderbetrokkenheid bouwen Pedagogisch medewerkers VE een band op met ouders, leren zij de thuissituatie beter kennen en krijgen ze inzicht in de mate van ondersteuning die ouders nodig hebben. Betrokken ouders weten wat hun kind op de groep meemaakt, hoe zij hun kind thuis het beste kunnen ondersteunen en durven daarbij om hulp te vragen. We sturen ouders berichten waarin we uitleg geven over het thema van de maand en de activiteiten die we aanbieden. Ouders en pedagogisch medewerkers schrijven over de ontwikkeling van het kind in het dagboek binnen Konnect. Tevens vinden er inloopochtenden plaats voor ouders.⁶

⁶ Wanneer de Covid-19 omstandigheden hier ruimte voor bieden.

8.7.1 Ondersteuning van ouders

Als de ontwikkeling van hun kind hier om vraagt kijken we hoe we ouders op maat gerichte ondersteuning kunnen bieden. We kijken wat ouders, of wij, zelf al doen of eventueel nog meer of anders kunnen doen. Indien nodig verwijzen we naar andere instanties voor hulp. In dit traject ondersteunen we ouders en houden wij contact met alle betrokken partijen. Ouders geven bij het begin van de plaatsing toestemming voor overleg met het CJG/JGZ⁷. Eventuele vragen aan hen worden altijd vooraf met de ouders besproken.

9 Acties op basis van het pedagogisch beleidsplan

In het bovenstaande pedagogisch beleidsplan komen veel zaken aan de orde. Elk jaar bepaalt de clustermanager aan welke zaken, die in het pedagogisch beleidsplan aan de orde komen, zij speciale aandacht wil besteden. De actie komt terecht in het pedagogisch werkplan. De clustermanager bepaalt wat de doelstelling is, welke resultaten zij ermee wil behalen en wanneer zij de actie in gang zet en afrond. Voor het ontwikkelen en borgen van ons pedagogisch beleid zijn er pedagogische beleidsuren beschikbaar. Deze uren berekenen we volgens de wettelijke rekenregels voor heel Junis. Als we dit terugrekenen per locatie dan is er gemiddeld per locatie ongeveer 0,96 uur aan beleidsuren per week beschikbaar is.

⁷ De jeugdgezondheidszorg (JGZ) is in Alphen aan den Rijn en Bodegraven onderdeel van het CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin).

Bijlage 1. Werkwijze pedagogische coaching (VE)

1. Pedagogisch (VE) coaching

Binnen Junis Kinderopvang draait het om ontwikkeling. Elke dag staat in het teken van groei. De kinderen verkennen dagelijks hun mogelijkheden door te ervaren en spelend te onderzoeken. Ook medewerkers inspireren we tot groei om het beste uit zichzelf te halen. In hun eigen kracht dragen ze bij aan het realiseren van onze gezamenlijke pedagogische doelen. We zetten coaching in als middel om effectief pedagogisch handelen te blijven ontwikkelen en om te verdiepen in (het handelen volgens) de pedagogische visie van onze organisatie. Door coaching versterken we medewerkers ook om zich vrij te voelen om anderen aan te spreken en zelf ook aanspreekbaar te zijn. Dit doen we in samenwerking met de clustermanager.

Onze pedagogische visie geeft aan hoe wij samen werken en dus ook hoe een coach te werk gaat. Immers in de kern van onze pedagogische cirkel staat *Jij en Ik*, omdat alles draait om de manier waarop we met elkaar (willen) omgaan; met kinderen, collega's, ouders en samenwerkingspartners. In de cirkel staan ook de drie kernwaarden die verwoorden wat wij belangrijk vinden in de houding en het gedrag van de coaches.

Geborgen en veilig. We zorgen voor een positieve sfeer door samen te werken aan het behalen van het doel, door pedagogisch medewerkers en de situatie positief te benaderen en beschikbaar te zijn. We bieden duidelijkheid door uit te leggen en afspraken te maken en zijn sensitief en responsief in de het opmerken en reageren op signalen van de pedagogisch medewerker.

Respect. We leven ons in de ander in, kijken en luisteren objectief en stellen vragen. We nemen iedereen serieus en zijn ons bewust van ons eigen referentiekader. We zijn eerlijk en oprecht en staan open voor andere ideeën.

Ruimte voor ontwikkeling. We benaderen iedereen individueel door af te stemmen op behoeften en wensen en in te spelen op de ontwikkeling van de pedagogisch medewerker. We bieden uitdaging door te prikkelen en te stimuleren en geven ruimte door medewerkers zelf keuzes te laten maken en vertrouwen te geven.

Om Jij en Ik staat 'Verbinden met jezelf, de ander en op inhoud'. Zo hebben we in onze visie ook aandacht voor ons Natuurlijk Leiderschap; het vermogen om anderen te betrekken bij het realiseren van doelen. Een coach kan een team of de individuele medewerker hierbij ondersteunen. Zij doet dit aan de hand van het leiderschapskompas. Samen met de clustermanager onderzoekt de coach eerst hoe een team van pedagogisch medewerkers functioneert. Is er sprake van een team in een reactieve, actieve of proactieve fase? Wat heeft een team of een individuele medewerker nodig in deze fase? En aan welke verbinding kan ik nu werken; Verbinden met jezelf, de ander of met de inhoud? Het antwoord op deze vragen bepaalt de te kiezen route en de reis die de medewerker uiteindelijk maakt.

1.1. Pedagogische doelen

Vanuit het jaarplan en op basis van behoeftes en vraagstukken vanuit het cluster ontstaan (nieuwe) pedagogische doelen voor het cluster, de locatie en/of de groep. Deze doelen komen in het pedagogisch werkplan van het cluster te staan. In dit plan voegen we ook de acties toe die nodig zijn om het doel te behalen.

Bij het vaststellen van de pedagogische doelen heeft de coach, vanuit haar expertise en beeld van het pedagogisch klimaat in het cluster, een adviserende rol. De coach legt vervolgens de pedagogische doelen vast in een pedagogisch werkplan.

In de periodes tussen beide pedagogisch clusteroverleggen voeren de clustermanager, coördinator en coach acties uit en vindt zo nodig tussentijdse bijstelling van het plan plaats. Dit alles in voortdurende afstemming tussen de coaches, manager en pedagogisch medewerkers.

Pedagogische coaching

Elke pedagogisch coach heeft verschillende coachclusters. Door te monitoren op de uitvoering van het pedagogisch beleid op alle groepen van die clusters en door afstemming met de clustermanager en coördinator, heeft de coach zicht op de ondersteuningsbehoefte. De coach baseert hierop de frequentie, inhoud en intensiteit van de coachcontacten. We hanteren hierbij een minimum van 2 coachbezoeken per groep per jaar, waarbij alle medewerkers minimaal 1x coaching ontvangen. De berekening van de coachingsuren per jaar per locatie doen we volgens de wettelijke rekenregels FTE X 10 uur. (zie bijlage 1a)

VE-coaching

De VE-coach draagt onder verantwoordelijkheid van de clustermanagers zorg voor een juiste uitvoering van de educatie op voorschoolse groepen. Pedagogisch medewerkers werken ontwikkelingsgericht aan het stimuleren van de executieve functies, de sociale ontwikkeling en taal- en (beginnende) rekenvaardigheden van twee- tot vierjarigen. Om de kinderen een betere startpositie te geven in de doorstroom naar de basisschool. De betrokkenheid van ouders speelt daarin een belangrijke rol. VE-coaches hebben verschillende clusters, waarvan zij de pedagogisch medewerkers van de VE-groepen coachen. De VE-coach coacht elke zes weken elke VE-groep. Naast deze coaching ondersteunt de VE-coach medewerkers in het voeren van oudergesprekken en coördineren en monitoren van zorgprocessen. Elk kwartaal begeleiden ze kindbesprekingen waarin ze kindplannen en trajecten bespreken.

2. Coachingsvormen

Elke coach beschikt over verschillende vormen van coaching om pedagogisch medewerkers te ondersteunen bij het behalen van hun doelen.

Video-feedback in groepen

Het pedagogisch handelen van de pedagogisch medewerker is op beeld te zien. De coach analyseert dit met de pedagogisch medewerkers op de effecten die zij daarvan zien bij de kinderen. Deze video-feedback draagt bij aan de ontwikkeling van de interactie- en de ontwikkelingsgerichte vaardigheden van pedagogisch medewerkers.

Coaching on the job

In deze coachvorm, ook wel werkplekleren genoemd, observeert de coach het pedagogische klimaat op de groep en het gedrag en de ontwikkeling van kinderen. Ze bekrachtigt de pedagogisch medewerker tijdens het werk op positieve effecten van pedagogisch handelen, passend bij de pedagogische cirkel en vraagt naar succesmomenten en ontwikkelstappen. De coach zet aan tot oefensituaties en leeft de gewenste situatie voor om te komen tot handelingsalternatieven ter ondersteuning van welbevinden en ontwikkeling.

Groepscoaching

De vorm groepscoaching heeft als doel om met het team te reflecteren op de pedagogische kwaliteit en op persoonlijke vaardigheden en om kwaliteiten van teamleden te bekrachtigen. Met coaching on the job kan de ontwikkeling verder worden ondersteund.

Pedagogische thema's in een team- of groepsoverleg of training

De coach kan op verschillende manieren theorie en oefenvormen aanbieden om pedagogisch medewerkers te ondersteunen in (een verdere verdieping op) pedagogische onderwerpen. De

pedagogisch medewerkers gaan vervolgens op hun groep actief aan de slag met het oefenen van de vaardigheden die passen bij die theorie en vaardigheden.

Introductie in de pedagogiek

In groepsbijeenkomsten worden beginnende pedagogisch medewerkers meegenomen in het gedachtengoed van de pedagogische cirkel, het pedagogisch beleid en de methodiek ZoZien. Binnen deze interactieve bijeenkomsten geeft de coach handvatten in pedagogisch en ontwikkelingsgericht handelen en deelt zij kennis.

3. Coaching en samenwerking met zorginstanties

Zowel binnen de gemeenten Zoetermeer, Bodegraven als Alphen aan den Rijn zijn er verschillende hulpverleningsinstanties die ambulante hulp en observaties kunnen bieden. Deze zijn weergegeven in onze sociale kaart. Wanneer we ons zorgen maken om de ontwikkeling van een kind stellen we ondersteuningsvragen in het zorgnetwerk. Rollen, verantwoordelijkheden en werkwijze in situaties van zorg staan in de werkwijzer Zorgen rond om een kind (Handboek Kind in Beeld).

De coaches van VE-groepen hebben een ondersteunende rol in de overdracht en toeleiding van kinderen met een VE-verwijzing naar het basisonderwijs of zorg. Onderstaande coachvormen passen hierbij.

Kindbesprekingen

Pedagogisch VE coaches voeren elk kwartaal kindbesprekingen met de pedagogisch medewerkers van de groep. Tijdens deze gesprekken staat het welbevinden, de betrokkenheid, het gedrag en de ontwikkeling van kinderen op de agenda. Zo nodig stellen ze acties vast.

Oudergesprekken

Pedagogisch VE coaches ondersteunen pedagogisch medewerkers in de voorbereiding en uitvoering van oudergesprekken. Dit doen zij door individuele coachgesprekken of door het gezamenlijk voeren van deze gesprekken. Met de clustermanager stemmen ze af wie bij het gesprek aanwezig is.

Inschrijfgesprekken

De VE-coach voert met Nederlandstalige ouders inschrijfgesprekken waarbij eventueel ook de toekomstige mentor van het kind aanwezig is. Met deze mentor bespreekt zij eventuele aandachtspunten.

Zorgcoördinatie

Pedagogisch VE coaches kennen het zorgnetwerk in de gemeente waarin zij werken en hebben veelvuldig contact met zorgpartners en het CJG, de verwijzende organisatie. Wanneer er voor een kind zorg nodig is, overlegt zij voor een zo vloeiend verloop van dit proces met de betrokken instanties.

Bijlage 1a. Berekening coachingsuren per locatie

Naam locatie	VSO/BSO?	FTE	FTE * 10 uur = uren per locatie
KDV Atlantis		5,31	53,10
POV Atlantis		2,21	22,08
BSO Atlantis	BSO	7,24	72,40
BSO Backpackers	BSO	2,40	24,00
BSO Pioniers	BSO	1,02	10,20
BSO Atlantis	VSO	0,70	7,00
KDV Verrekijker		26,43	264,30
POV Verrekijker		0,98	9,82
BSO Verrekijker	BSO	7,25	72,50
BSO Verrekijker	VSO	0,75	7,50
KDV Toverballenboom		17,60	176,00
BSO Avontuur	BSO	1,87	18,70
BSO Banjerhoeve	BSO	2,17	21,70
BSO Steenuilen	BSO	2,55	25,50
BSO Torenvalken	BSO	1,53	15,30
BSO Adelaars	BSO	1,74	17,40
KDV Minoes		11,14	111,40
KDV Katrijn		10,94	109,40
POV Kleine beer		1,23	12,27
POV Zeester		1,35	13,50
BSO Ontdekkers	BSO	2,46	24,60
BSO Zeester	BSO	2,02	20,20
BSO Ontdekkers	VSO	0,35	3,50
KDV Ieni Mini		11,88	118,80
KDV Lapjeskat		7,29	72,90
POV Poespas		0,98	9,82
POV Lapjeskat		0,98	9,82
BSO Lapjeskat	BSO	8,70	87,00
BSO Poespas	BSO	3,32	33,20
BSO Buitengewoon	BSO	2,66	26,60
BSO Lapjeskat	VSO	0,67	6,70
BSO Poespas	VSO	0,61	6,10
BSO Buitengewoon	VSO	0,43	4,30
KDV Jip en Janneke		11,56	115,60
POV Kraaiennest		0,98	9,82
POV Jip en Janneke		0,98	9,82
BSO Jip en Janneke	BSO	5,34	53,40
BSO Kraaiennest	BSO	1,05	10,50
BSO Waterlopers	BSO	2,12	21,20
BSO Vrijbuiters	BSO	1,23	12,30
BSO Schavuiten	BSO	3,13	31,30
BSO Jip en Janneke	VSO	0,89	8,90
BSO Vrijbuiters	VSO	0,31	3,10
KDV Eekhoorn		15,34	153,40
KDV Toermalijn		10,46	104,60
POV Vivaldihof		3,93	39,25
POV Kikkervisjes		0,98	9,82
BSO Vivaldihof	BSO	-	-
KDV Kasteel		4,41	44,10
KDV Pluktuin		3,31	33,10
KDV Meesterlijk		3,86	38,60
POV Kasteel		1,23	12,27
POV Ziezo		0,98	9,82
BSO Kasteel	BSO	2,33	23,30
BSO Meesterlijk	BSO	1,10	11,00

BSO Buitenplaats	BSO	0,94	9,40
BSO Ziezo	BSO	1,71	17,10
BSO Buitenplaats	VSO	0,44	4,40
BSO Ziezo	VSO	0,40	4,00
KDV Kleine Schat		3,93	39,30
KDV Schatrijk		8,20	82,00
POV Schatrijk		0,98	9,82
POV Goudmijn		0,98	9,82
POV Speelvijver		-	-
BSO Schatrijk	BSO	2,36	23,60
BSO Goudmijn	BSO	3,12	31,20
BSO Speelvijver	BSO	-	-
BSO Schatrijk	VSO	0,30	3,00
KDV Stationnetje		16,71	167,10
BSO Servatius	BSO	2,85	28,50
BSO Windkracht 10	BSO	2,08	20,80
BSO Pancratius	BSO	1,47	14,70
BSO Speelvilla	BSO	1,08	10,80
BSO Servatius	VSO	0,45	4,50
BSO Windkracht 10	VSO	0,16	1,60
KDV Stijntje Stoer		16,10	161,00
POV Stijntje stoer		0,98	9,82
POV Uit de kunst		1,23	12,27
BSO Stijntje Stoer	BSO	2,28	22,80
BSO Uit de Kunst	BSO	2,68	26,80
BSO Polderpost	BSO	1,42	14,20
BSO Superstijn	BSO	1,35	13,50
BSO Stijntje Stoer	VSO	0,44	4,40
BSO Uit de Kunst	VSO	0,21	2,10
KDV Schatkist		17,43	174,30
KDV Vogelnest		3,76	37,60
BSO Schateiland	BSO	0,65	6,50
BSO Sporthoeve	BSO	0,99	9,90
BSO Vogelnest	BSO	1,65	16,50
BSO Buitenboules	BSO	0,95	9,50
BSO RobiBSON	BSO	0,95	9,50
KDV Tierlantijn		10,90	109,00
POV Amarant		1,47	14,72
BSO Amarant	BSO	0,83	8,30
BSO Flierefluiters	BSO	1,40	14,00
KDV Beertjes Burch		6,02	60,20
POV Beertjes burch		0,74	7,36
POV Boomhut		0,98	9,82
BSO Beertjes Burch	BSO	2,02	20,20
BSO Boomhut	BSO	3,06	30,60
BSO Buitenspel	BSO	4,88	48,80
BSO Paddenpoel	BSO	1,39	13,90
BSO Boomhut	VSO	0,52	5,20
KDV Aquarel		11,14	111,40
POV Aquarel		1,23	12,27
POV Bubbels		0,98	9,82
POV Druppels		-	-
BSO Aquarel	BSO	2,85	28,50
BSO De Bieb	BSO	1,35	13,50
BSO Aquarel	VSO	0,40	4,00
KDV Wijland		8,94	89,40
KDV Hofvijver		4,25	42,50
BSO Hofvijver	BSO	1,61	16,10

BSO Hofvijver	VSO	0,35	3,50
KDV Grobdebollen		4,56	45,60
POV Oranjestijn		0,98	9,82
BSO Oranjestijn	BSO	2,44	24,40
BSO Prins Floris	BSO	3,31	33,10
BSO Trinoom	BSO	0,75	7,50
BSO Sprint	BSO	-	-
BSO Zanzibar	BSO	2,78	27,80
BSO Weidemolen	BSO	0,64	6,40
BSO Oranjestijn	VSO	0,40	4,00
BSO Prins Floris	VSO	0,47	4,70
BSO Zanzibar	VSO	0,39	3,90
KDV Klimboom		13,67	136,70
KDV Achtsprong		-	-
STH Achtsprong		1,47	14,72
BSO Klimboom	BSO	3,49	34,90
BSO Achtsprong	BSO	1,47	14,70
BSO Prinses Margriet	BSO	0,80	8,00
BSO Horizon	BSO	2,02	20,20
BSO Muskietiers	BSO	0,71	7,10
BSO Klimboom	VSO	0,93	9,30
BSO Achtsprong	VSO	0,26	2,60
BSO Prinses Margriet	VSO	0,45	4,50
BSO Horizon	VSO	0,52	5,20
KDV Oosterheem		37,77	377,70
STH Oosterheem		0,98	9,82
KDV Tjalk		15,12	151,20
BSO Tjalk	BSO	2,83	28,30
BSO Jump	BSO	0,16	1,60
BSO Tjalk	VSO	0,63	6,30
KDV Noordeinde		4,29	42,90
BSO Noordeinde	BSO	3,11	31,10
BSO Da Vinci	BSO	4,16	41,60
BSO Noorderlicht	BSO	3,66	36,60
BSO Vuurtoren	BSO	2,81	28,10
BSO Noordeinde	VSO	0,73	7,30
BSO Noorderlicht	VSO	0,77	7,70
KDV Speelboerderij		3,85	38,50
KDV Toverberg		8,54	85,40
POV yunus emre		0,98	9,82
BSO Speelboerderij	BSO	1,54	15,40
BSO Toverberg	BSO	2,32	23,20
BSO Toverberg	VSO	0,35	3,50
KDV Passe Partout		5,94	59,40
KDV Prins Claus		7,22	72,20
KDV Prisma		7,59	75,90
BSO Passe Partout	BSO	2,48	24,80
BSO Floriant	BSO	1,16	11,60
BSO Prins Claus	BSO	2,81	28,10
BSO Passe Partout	VSO	0,45	4,50
BSO Floriant	VSO	0,42	4,20
BSO Prins Claus	VSO	0,45	4,50